

TEMA. O SUBSTANTIVO

1. TIPOS DE SUBSTANTIVOS

Desde o punto de vista semántico, os substantivos son **palabras que denotan entidades**, sexan **seres vivos, imaxinados ou conceptos abstractos**. Entre as numerosas clasificacións existentes, destacamos a que está baseada no significado, distinguindo, tal como recolle a Gramática Galega:

1.1. PROPIOS: indican **seres únicos e individualizados**.

- **Antropónimos**: nomes de persoa, apelidos, institucións, organismos...
 - Exemplos: Paula, Xunta de Galicia, IES Francisco Asorey.
- **Topónimos**: nomes de lugar.
 - Exemplos: Cambados, París, ...
- **Hidrónumos**: nomes de ríos, mares, etc., aquilo relacionado coa auga.
 - Exemplos: Cantábrico.
- **Orónimos**: accidentes xeográficos.
 - Exemplos: Cabo de Gata, Cabo Touriñán, Golfo Pérsico.

1.2. COMÚNS: designan **seres dunha mesma especie sen individualizalos**. Teñen un referente variable e considéranse xenéricos, aínda que, ás veces, son únicos (“ceo”). Clasifícanse en:

1.2.1. ABSTRACTOS: **non percibidos por ningún dos cinco sentidos**. Trátase de realidades abstractas, non perceptibles. Poden designar nocións (“xustiza”), accións (“limpeza”), estados (“paz”), etc.

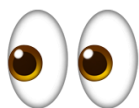
1.2.2. CONCRETOS: designan **seres con existencia real e perceptible por algún dos sentidos**. Poden clasificarse en:

1.2.2.1. Incontables: **non se poden contar pero si medir ou pesar**. Polo xeral, forman parte deste grupo os líquidos, farináceos, metais, granulados, etc.

1.2.2.2. Contables: que se poden contar e teñen principio e fin. Estes poden ser:

1.2.2.2.1. Individuais: designan un só elemento en singular.

1.2.2.2.2. Colectivos: designan en singular un conxunto de unidades da mesma especie.

Ás veces, os substantivos poden ser abstractos e colectivos, como

“personalidade”. **Esta clasificación adoita ser xeral, pero isto non quiere dicir que sempre se cumpra.** É o que pasa coa palabra que vimos antes.

O que si debemos ter claro é que, **cando analizamos un substantivo, se este é común, debemos escoller** entre as seguintes opcións: masc/fem., sing./plur., concreto/abstracto, contable/incontable, individual/colectivo.

2. O XÉNERO

2.1. Son **MASCULINAS** as palabras:

↗ **As letras, os números, os ríos, montes, accidentes xeográficos.**

↗ **Os nomes de letras:**

- Exemplo: o pe.

↗ **Os números:**

- Exemplo: o dous.

↗ **Os ríos, os montes e os accidentes xeográficos:**

- Exemplo: o Ulla, o Pindo, o Cabo Touriñán.

↗ **Rematadas en -ao:**

- Exemplo: o grao.

↩ Rematadas en -ar:

- Exemplo: o tear, o mar.

↩ Rematadas en -l:

- Exemplo: o sal, o pombal.
- Excepcións: a pel, a moral, a sucursal.

↩ Rematadas en -o:

- Exemplo: o neno.
- Excepcións: a moto, a foto, ...

↩ Rematadas en -ote:

- Exemplo: o dote.
- Excepcións:

↩ Rematadas en -ume:

- Exemplo: o lume.
- Excepcións: a servidume, a mansedume.

↩ As palabras: aceite, berce, cárcere, couce, cuspe, diadema, fel, labor, leite, mar, massacre, mel, Nadal, nariz, sal, sangue, sinal, talle, til, ubre, xiz, ...

2.2. Son **FEMININAS** as palabras:

↩ Rematadas en -a:

- Exemplo: a nena.
- Excepcións: o clima, o día, o **diadema**, o lema, o mapa.

↩ Rematadas en -ade:

- Exemplo: a maldade.
- Excepcións: frade, **trade**.

↩ Rematadas en -axe:

- Exemplo: a viaxe.
- Excepcións: o **paxe**, o **traxe**, o **garaxe**.

↪ Rematadas en -ción:

- Exemplo: a manifestación.

↪ Rematadas en -ite, -te, -se, que proveñan de “-itis”, “-tis”, “-is”, “-sis”. Xeralmente son termos relacionados coa medicina e coa lingua.

- Exemplo: a farinxite.
- Excepcións: o satélite. (se nos fixamos, esta palabra non procede do sufixo culto -ITIS).

↪ Rematadas en -or:

- Exemplo: a dor.
- Excepcións: **o labor**.

↪ Rematadas en -uxe:

- Exemplo: a peluxe.
- Excepcións: **o muxe (peixe)**.

↪ Palabras graves que comezan por -a:

- Exemplo: a agúa, a arte.
- Excepcións: o atlas.

↪ Árbores froiteiras e froitos:

- Exemplo: a laranxeira – a laranxa.
- Excepcións: o castiñeiro – a castaña / a figueira – o figo / o limoeiro – o limón.

↪ As palabras: árbore, arte, cal, canle, fronte, marxe, orde, orixe, pantasma, paréntese, ponte, reúma, sebe, sentinela, síndrome, viruxe.

2.3. Como pasamos de masculino a feminino.

MASCULINO	FEMININO	EXEMPLOS	EXCEPCIÓNS
-án	-á	Ancián > anciá.	
	-ana (pexorativos ou insultos)	Testalán > testalana.	Marrán> marrá. Nugallán > nugallá. Rufián> rufiá. Truán > truá.
- ón	- oa	Campión > campioa.	
	- ona (pexorativos ou insultos)	Porcallón > porcallona.	
- ano	- ana	Italiano > italiana.	
- én	cambia o artigo	O refén > a refén.	
- ín	- ina	Bailarín > bailarina	

- ún	- úa	Cervún > cervúa	
Rematadas en vogal tónica ou ditongo tónico.	+ a	Avó > avoa	Grou > grúa Sandeu > sandía. Xudeu > xudía.
Rematadas en -l, -r, -s, -z	+ a	Español > española Profesor > profesora Siamés > siamesa Rapaz > rapaza	
Palabras que se distinguen polo artigo		O / A estudante	
Palabras que modifican o lexema		Home / muller	
Palabras que engaden un sufixo		Heroe > heroína.	
Epícenos	Macho/femia Home/muller	Ra macho / ra femia Testemuña home / muller	

3. O NÚMERO

SINGULAR		PLURAL	EXEMPLOS
- Vogal ou Ditongo.		+ s	Avós, bocois.
- N		+ s	Camións.
- S	graves e esdrúxulas	cambia o artigo	Os xoves, os martes.
	agudas e monosílabas	+ es	Meses, compases.
- NS	monosílabas	cambia o artigo	Os luns.
- X		cambia o artigo	Os fax.
- L	polisílabas agudas	-is	Caracois, fusís.
	graves e esdrúxulas	+ es	Fáciles.
	monosílabas	+ es	Soles.

	compostos de monosílabos	+ es	Parasoles.
Rematadas noutras consoantes (xeralmente estranxeirismos ou cultismos)		+ s	Clubs, leitmotivs.
COMPOSTAS	Un elemento	Regras xerais.	Ollomoles, paraugas.
	Separadas por guión	Plural no 2º elemento.	Galego- portugueses
	Unidas por preposición	Plural no 1º elemento.	Arcos da vella.
	Separadas sen preposición	Plural nas dúas.	Gardas civís.
		Plural no 1º se o 2º elemento funciona como adxectivo.	Sofás cama, decretos lei.